

Є.М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова. - Х.: Право, 2012. - 768 с.

2. Крикливець Д.Є. Втілення змагальної моделі кримінального судочинства у Кримінальному процесуальному кодексі України // Порівняльно-аналітичне право. - 2013. - № 3-1. - [Електронний ресурс]: http://pap.in.ua/3-1_2013/9/Kryklivets%20D.Ye..pdf

3. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / За заг. ред. В.Г. Гончаренка, В.Т. Нора, М.Є. Шумила. - К.: Юстініан, 2012. - 1224 с.

4. Науково-практичний коментар до Кримінального процесуального кодексу України від 13 квітня 2012 року / За ред. О.А. Банчука, Р.О. Куйбіди, М.І. Хавронюка. - Х.: Фактор, 2013. - 1072 с.

5. Ухвала слідчого судді Шахтарського міськрайонного суду Донецької області від 20 березня 2014 р. (№ 249/1200/14-к). - [Електронний ресурс]: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/37724756>

6. Ухвала слідчого судді Новокаховського міського суду Херсонської області від 11 вересня 2013 р. (справа № 661/4337/13-к). - [Електронний ресурс]: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/33402512>

7. Стадія досудового розслідування: проблема застосування норм КПК. - [Електронний ресурс]: <http://ukrjustice.com.ua/stadiya-dosudovo-ho-rozsliduvannya-problema-zastosuvannya-norm-kpk/>

8. Ухвала слідчого судді Малиновського районного суду м. Одеси від 24 грудня 2012 р. (справа № 1519/23384/12). - [Електронний ресурс]: <http://pravoscope.com/act-postanova-1519-23384-2012-garskij-o-v-24-12-2012-ne-viznacheno-s>

9. Остапенко О.Є. Недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування як гарантія охорони нотаріальної таємниці // Митна справа. - 2014. - № 1 (91). - Ч. 2. - Кн. 1.

10. Кримінальний процес: підручник / Ю.М. Грошевий, В.Я. Тацій, А.Р. Туманянц та ін.; за ред. В.Я. Тація, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної, О.Г. Шило. - Х.: Право, 2013. - 824 с.

11. Ухвала слідчого судді Вознесенського міськрайонного суду Миколаївської області від 14 березня 2013 р. (справа № 473/1015/13-к). - [Електронний ресурс]: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/29905590>

12. Методичні рекомендації щодо практичного впровадження Закону України "Про доступ до публічної інформації" / [М.В. Лациба, О.С. Хмара, В.В. Андрусів [та ін.]; Укр. незалеж. центр політ. дослідж., 2-е вид. допов. - К.: [Агентство "Україна"], 2012. - 164 с.

13. Проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо слідчих, що здійснюють досудове розслідування (№ 4444 від 14.03.2014). - [Електронний ресурс]: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=50239&pf35401=294150>

Глов'юк І. В.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального процесу
Національного університету "Одеська юридична
академія"

Андрусенко С.В.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального процесу
факультету підготовки фахівців для
підрозділів слідства
ОДУВС
Надійшла до редакції: 13.12.2014

УДК 351.743

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВЕ СУПРОВОДЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

Сомик О. С.

У статті проведений аналіз правового статусу суб'єктів спеціальної компетенції на основі застосування засобів і методів оперативно-розшукової діяльності у сфері протидії відмиванню коштів. Зазначено, що ефективність діяльності всіх правоохоронних органів у царині протидії відмиванню коштів значною мірою залежить не лише від взаємодії зазначених оперативних підрозділів у системі правоохоронних органів, а й від організаційно-тактичного забезпечення оперативного супроводження зазначеними суб'єктами спеціальної компетенції.

Ключові слова: суб'єкти фінансового моніторингу, оперативно-розшукова діяльність, оперативне супроводження.

В статье проведен анализ правового статуса субъектов специальной компетенции на основе применения средств и методов оперативно-розыскной деятельности в сфере противодействия отмыванию средств. Отмечено, что эффективность деятельности всех правоохранительных органов в области

противодействия отмыванию средств в значительной степени зависит не только от взаимодействия указанных оперативных подразделений в системе правоохранительных органов, но и от организационно-тактического обеспечения оперативного сопровождения указанными субъектами специальной компетенции.

Ключевые слова: субъекты финансового мониторинга, оперативно-розыскная деятельность, оперативное сопровождение.

The paper analyzed the legal status of subjects of special competence through the use of means and methods of operational activities in AML. Indicated that the performance of all law enforcement agencies in the field of AML largely depends not only on the interaction of these operational units in law enforcement agencies, but also on organizational and tactical provide operational support these subjects special competence.

Keywords: subjects of financial monitoring, operational and investigative activities, operational support.

Грунтуючись на аналізі законодавчих актів, результатах досліджень у зазначеній сфері, практики протидії злочинам у сфері економічної діяльності, можна зазначити, що сьогодні є нагальною потреба в удосконаленні рівня інтенсифікації протидії відмиванню коштів. А це, на нашу думку, можна здійснити, головним чином за допомогою такого інструменту, як оперативно-розшукове супроводження сформованої системи фінансового моніторингу, що є, по суті, постійним наглядом, контролем і впливом на суб'єктів фінансового моніторингу та дії, що складають його зміст шляхом застосування засобів, методів і використання сил ОРД.

Організація та проведення оперативно-розшукових заходів, при здійсненні оперативного супроводження фінансового моніторингу, має значення не лише для вирішення задач виявлення, попередження та припинення злочинів, але й дозволяє точно встановити параметри, структуру, динаміку, систему злочинності в цій сфері діяльності, прив'язавши їх до конкретних об'єктових і просторово-часових меж. При цьому конкретні параметри злочинності для кожного об'єкту оперативного супроводження визначаються не тільки шляхом проведення емпіричних досліджень статистично зафіксованих та опрацьованих елементів зазначеного виду злочинної діяльності, але й шляхом проведення спеціальних оперативно-розшукових заходів (переважно негласного характеру), спрямованих на виявлення ще невідомої (прихованої) частки правопорушень і злочинів. Це дозволяє охарактеризувати стан оперативної обстановки на об'єкті та стосовно об'єктів, які підлягають оперативному супроводженню. Саме такий методологічний підхід здійснення оперативного супроводження фінансового моніторингу дозволяє, самостійно або в сукупності з іншими правоохоронними органами, раціонально використовувати наявні сили ОРД, визначати засоби та методи оперативно-профілактичного впливу на об'єкти оперативного супроводження й досягти позитивних результатів від цієї діяльності.

Діяльність щодо оперативного супроводження, як і інших напрямів правоохоронної діяльності, базується на чинному законодавстві та відомчих нормативно-правових актах. Правові засади такої діяльності містяться в Законах України: "Про міліцію", де зазначено, що головними завданнями міліції є "... виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню правопорушень, вжиття, у межах своєї компетенції, заходів щодо їх усунення, участь у правовому вихованні населення" [1, п. 6, ст. 10], "Про оперативно-розшукову діяльність" - стосовно визначення підстав та моменту початку проведення оперативного супроводження [2, ст. 6] тощо.

Оперативне супроводження є категорійним поняттям теорії оперативно-розшукової діяльності. Визначаючи місце оперативного супроводження в теорії ОРД, слід зазначити, що, на нашу думку, воно є самостійним інструментом вирішення задач та виконання завдань оперативно-розшукової профілактики. Універсальність цього інструменту полягає в тому, що він може бути застосований для вирішення будь-яких задач ОРД, незалежно від того, що виступає об'єктом його сфери оперативно-розшукового впливу.

При розгляді правової природи оперативного супроводження, можна зазначити, що ця складова ОРД поєднує в собі завдання та вирішує задачі захисту та охорони прав і свобод людини від злочинних посягань, запобігання злочинам і правопорушенням, прав і законних інтересів

підприємств, установ та організацій, установленого порядку управління, зміцнення законності, виховання громадян та сумлінного виконання ними своїх обов'язків, відповідальності перед суспільством і державою.

Оперативне супроводження фінансового моніторингу, головним чином, повинно бути спрямоване на:

недопущення здійснення трансакцій з коштами злочинного походження, незалежно від обсягів і напрямів використання;

виявлення та відстеження намірів окремих осіб щодо здійснення операцій по легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом;

супроводження сумнівних фінансових операцій з метою забезпечення своєчасного реагування та блокування подальшого руху коштів;

встановлення службових осіб суб'єктів фінансового моніторингу, які недбало ставляться до виконання своїх службових обов'язків, або сприяють здійсненню фінансових операцій, пов'язаних з відмиванням коштів; попередження використання фінансової (банківської) системи (конкретного банку, іншого фінансового закладу) з метою відмивання коштів;

виявлення та усунення причин і умов, які сприяють легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом;

оперативно-розшукове супроводження кримінальних справ, що порушені за вчинення злочинів цієї категорії; виконання завдань і вирішенні задач, що спрямовані на досягнення мети ОРД.

Зазначені напрями оперативного супроводження фінансового моніторингу фактично обумовлюють і задачі, що вирішуються при його здійсненні.

Вирішення поставлених задач здійснюється стосовно об'єктів оперативного впливу, загалом, це ті установи, організації та підприємства, де є реальна можливість отримання первинної або іншої необхідної для здійснення оперативного супроводження фінансового моніторингу інформації, юридичні (їх посадові особи) та фізичні особи, від яких можна очікувати вчинення дій щодо відмивання коштів, їх оточення та дії (способи вчинення протиправних дій) по легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. До переліку таких об'єктів передусім відносяться:

банки;
страховики (перестраховики, об'єднання страховиків), страхові посередники (страхові брокери, перестрахові брокери, страхові агенти, представництво страхового або перестрахового брокера-нерезидента);

фінансові установи (кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інші юридичні особи, виключним чином діяльності яких є надання фінансових послуг);

платіжні організації (внутрішні та міжнародні), члени платіжної системи;

еквайрингові та клірингові установи;
товарні та фондові біржі;

торговці цінними паперами (брокери, дилери, андеррайтери);

компанії з управління активами;

учасниками Національної депозитарної системи (депозитарії, зберігачі, реєстратори, організатори торгівлі цінними паперами, торговці цінними паперами та емітенти);

корпоративні та пайові інвестиційні фонди;

казино, ломбарди, особи, які облаштовують гральні місця (гральні автомати), тоталізатори при провадженні букмекерської діяльності, а також проводять будь-які лотереї з видачою грошових вигравів у готівковій або майновій формі;

адміністратори недержавних пенсійних фондів;

національний оператор поштового зв'язку, поштамти, центри обробки та перевезення пошти, зональні вузли, вузли поштового зв'язку, відділення поштового зв'язку, пункти поштового зв'язку, оператори поштового зв'язку.

Згідно з чинним законодавством повноваження щодо здійснення оперативного супроводження фінансового моніторингу мають суб'єкти оперативно-розшукової діяльності, зокрема підрозділи ДСБЕЗ, БНОН, БОЗ МВС України; НЦБ Інтерполу; підрозділи по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю, контррозвідального захисту економіки держави, захисту національної державності Служби безпеки України; податкової міліції. Враховуючи специфіку діяльності зазначених правоохоронних органів, важливим є виділення їх до окремої групи суб'єктів протидії відмиванню коштів та подальший аналіз на основі визначеного чинним законодавством правового статусу.

У ході проведення оперативно-розшукової діяльності зазначеним підрозділам надається право:

опитувати осіб за їх згодою, використовувати їх добровільну допомогу;

проводити контрольну та оперативну закупівлю й постаначання товарів, предметів і речовин, зокрема заборонених для обігу, у фізичних та юридичних осіб незалежно від форм власності з метою виявлення й документування фактів протиправних діянь.

порушувати в установленому законом порядку питання про проведення перевірок фінансово-господарської діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності та осіб, які займаються підприємницькою діяльністю або іншими видами господарської діяльності індивідуально, та брати участь в їх проведенні;

ознайомлюватися з документами й даними, що характеризують діяльність підприємств, установ та організацій, вивчати їх, виготовляти копії з таких документів, з дозволу суду - витребувати документи та дані, що характеризують діяльність підприємств, установ, організацій, а також спосіб життя окремих осіб, підозрюваних у підготовці або вчиненні злочину, джерело та розміри їх доходів;

проводити операції по захопленню злочинців, припиненню злочинів;

відвідувати жилі та інші приміщення за згодою їх власників або мешканців для з'ясування обставин вчиненого або такого, що готується, злочину, а також збирати відомості про протиправну діяльність підозрюваних або осіб, щодо яких провадиться перевірка;

негласно виявляти та фіксувати сліди тяжкого або особливо тяжкого злочину, документи та інші предмети, що можуть бути доказами підготовки або вчинення такого злочину, чи одержувати розвідувальну інформацію, зокрема шляхом проникнення оперативного працівника в приміщення, транспортні засоби, на земельні ділянки;

здійснювати проникнення в злочинну групу негласного працівника оперативного підрозділу або особи, яка співробітничала з останнім, зі збереженням у таємниці даних осібності;

знімати інформацію з каналів зв'язку, застосовувати інші технічні засоби отримання інформації;

контролювати шляхом відбору за окремими ознаками телеграфно-поштові відправлення;

здійснювати візуальне спостереження в громадських місцях із застосуванням фото-, кіно- і відеозйомки, оптичних та радіоприладів, інших технічних засобів;

мати гласних і негласних штатних та позаштатних працівників, встановлювати конфіденційне співробітництво з особами на засадах добровільності;

отримувати від юридичних і фізичних осіб безкоштовно або за винагороду інформацію про злочини, які готуються або вчинені, та загрозу безпеці суспільства і держави;

використовувати за згодою адміністрації службові приміщення, транспортні засоби та інше майно підприємств, установ, організацій, а так само за згодою осіб - житло, інші приміщення, транспортні засоби і майно, які їм належать;

створювати з метою конспірації підприємства, організації, використовувати документи, які зашифровують особу чи відомчу належність працівників, приміщень і транспортних засобів оперативних підрозділів;

створювати й застосовувати автоматизовані інформаційні системи.

Повноваження міліції щодо протидії відмиванню коштів реалізуються в межах виконання окремих завдань, покладених на неї, а саме: запобігання правопорушенням та їх припинення; виявлення й розкриття злочинів, розшуку осіб, які їх вчинили; сприяння в межах своєї компетенції державним органам, підприємствам, установам і організаціям у виконанні покладених на них законом обов'язків [1].

Підрозділи карного розшуку здійснюють документування фактів предикатних злочинів відповідно до своєї компетенції залежно від виду вчиненого злочину.

Концепція розвитку системи Міністерства внутрішніх справ вимагає зосередження зусиль підрозділів боротьби з економічною злочинністю в найбільш криміногенних і важливих для економіки держави сферах, боротьби зі злочинами в банківській і фінансовій сферах, легалізації злочинних прибутків, удосконаленні форм і методів викриття злочинної діяльності у сфері економіки.

Ці та інші підрозділи ДСБЕЗ у сфері протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, здійснюють виявлення й документування злочинів економічної спрямованості, господарських, посадових та інших злочинів, пов'язаних з відмиванням коштів; виявляють підприємства, установи та організації, що проводять фінансові операції, які можуть бути пов'язані з відмиванням коштів; встановлюють склад їх засновників, частковий внесок у статутні фонди, місце роботи, адреси осіб, які до них причетні.

Для цього вони забезпечують проведення комплексних перевірок фінансово-господарської діяльності, законності проведених операцій суб'єктами господарювання. До здійснення таких перевірок можуть залучатись спеціалісти КРУ, Держпожежнагляд, захисту прав споживачів, санепідемстанцій, банківського нагляду, податкової інспекції інших контролюючих органів, які за виявлені порушення в межах своєї компетенції можуть накладати штрафи на посадових осіб або тимчасово призупиняти діяльність суб'єктів господарювання.

Взаємодія правоохоронних органів України з компетентними органами зарубіжних держав щодо вирішення питань боротьби зі злочинністю, що має транснаціональний характер або виходить за межі країни, здійснюється

лише через Національне центральне бюро Інтерполу (далі - НЦБ). Міністерство внутрішніх справ виступає як Національне центральне бюро Інтерполу; у складі УМВС в областях та на транспорті є представники Інтерполу.

Посилення ролі та відповідальності Національного центрального бюро Інтерполу за здійснення діяльності щодо запобігання відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, вимагає указ Президента України "Про заходи щодо розвитку системи протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму".

У межах боротьби з організованою злочинністю та фінансуванням тероризму протидіє відмиванню коштів Служба безпеки України. До завдань СБУ входить попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів проти миру і безпеки людства, тероризму, корупції та організованої злочинної діяльності у сфері управління і економіки та інших протиправних дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України.

Підрозділи досудового слідства СБУ, уповноважені на проведення досудового слідства в кримінальних справах за статтями 209 та 209¹ КК України. Спеціальні підрозділи по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю СБУ проводять оперативно-розшукові заходи, спрямовані на виявлення і документування протиправних дій, пов'язаних з відмиванням коштів, мають право за матеріалами оперативно-розшукової діяльності та кримінальних справ подавати до суду заяви про скасування реєстрації і припинення діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, а також позови про визнання недійсними цивільних і господарських угод.

Отже, проведений аналіз правового статусу суб'єктів спеціальної компетенції, на основі застосування засобів і методів оперативно-розшукової діяльності, у сфері протидії відмиванню коштів, прямо вказує на нормативне закріплення їх обов'язку щодо здійснення оперативного супроводження фінансового моніторингу. Поряд з цим ефективність діяльності всіх правоохоронних органів у

царині протидії відмиванню коштів значною мірою залежить не лише від взаємодії зазначених оперативних підрозділів у системі правоохоронних органів, яка є традиційною у сфері протидії економічній злочинності взагалі. Першочерговим завданням є організаційно-тактичне забезпечення оперативного супроводження зазначеними суб'єктами спеціальної компетенції, з урахуванням необхідності та можливостей щодо оперативного використання взаємодії з вітчизняними підрозділами фінансової розвідки в реалізації оперативно-розшукових завдань. Саме на рівні такої співпраці й реалізовується можливість поєднання оперативного та аналітичного пошуку в цілісну систему оперативно-аналітичної розвідки.

Література

1. Про міліцію: Закон України від 20 груд. 1990 р. - [Електронний ресурс]: www.rada.gov.ua.
2. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лют. 1992 р. - [Електронний ресурс]: www.rada.gov.ua
3. Кондратьев Я.Ю. Организация работы по выявлению, документированию та расследованию злочинів, пов'язаних з відмиванням грошових коштів з використанням фіктивних підприємств: навч. посібник / Я.Ю. Кондратьев, М.В. Джига. - К., 2000. - 139 с.
4. Козаченко И.П. Оперативно-розыскная профилактика (правовые и организационно-тактические вопросы) / И.П. Козаченко - К., 1991.
5. Користін О.Є. Відмивання коштів: теоретико-правові засади протидії та запобігання в Україні: [монографія] / О.Є. Користін. - К.: Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2007. - 448 с.

Сомик О.С.,
кандидат юридичних наук,
заступник начальника ВБ в Одеській області
ДВБ МВС України
Надійшла до редакції: 01.12.2014

УДК 35.088:342.95

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ "ОСОБЛИВІ УМОВИ" В СЛУЖБОВО-БОЙОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ

Петриченко В. Г.

Статтю присвячено дослідженню терміну "особливі умови", що широко використовується в нормативно-правових актах різних силових структур нашої держави. Розглянуто основні наукові концепції побудови поняття особливих умов. Сформульовано пропозиції щодо подальшого використання зазначеного терміну у відомчих нормативно-правових актах.

Ключові слова: особливі умови, надзвичайні ситуації, службово-бойова діяльність, сили охорони правопорядку.

Статья посвящена исследованию понятия "особые условия", которое широко используется в нормативно-правовых актах разных силовых структур нашего государства. Рассмотрены основные научные концепции построения понятия особых условий. Сформулированы предложения относительно дальнейшего использования этого термина в ведомственных нормативно-правовых актах.

© В.Г. Петриченко, 2014

Ключевые слова: особые условия, чрезвычайные ситуации, служебно-боевая деятельность, силы охраны правопорядка.

The article is sanctified to research of concept the special terms, that is widely used in the normatively-legal acts of different power structures of our state. Basic scientific conceptions of construction of concept of the special terms are considered. Suggestions of the relatively further use of this term are set forth in department normatively-legal acts.

Keywords: the special terms, emergencies, officially-battle activity, forces of forces of law and order.

Аналіз наукових поглядів і спеціальної наукової літератури, а також нормативної бази, яка регламентує діяльність сил охорони правопорядку, вказує на те, що на сьогодні відсутня єдина термінологія в цій сфері, а

ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
ПРАВНИЧИЙ ЧАСОПИС